

השטר הכחול והנסיך הקטן

מהו ייחודה של שטר צרפתי כחול בעיר 50 פרנק הנושא דיוקנו של אנטואן דה סנט-אכזופרי? מהו סודו המכמוס?

פנחס בר-זאב

ישנם שטרות כסף שהם תוארו לעיניים, ממש יצירות אמנות. ישנם גם שטרות שבולטים בפשטות עיצובם עד כדי שעומם. לשם המחשה נבואר רק דוגמא אחת: יופים המדמים של השטרות הישנים של צרפת ומושבותיה האפריקניות, מושל פשטוותם – וביעני אספנאים רבים אף כיורום – של שטרות האירו. אך לכל השטרות, רב-גוניים או פשוטים בעיצובם, מעניינים או משעממים, יש מאפיין מסוות אחד: הם משתמשים כר נוח להעברת מסרים ישרים על ידי המדינה המנפיקאה לאזרחה, ובעקיפן גם לאספנאים בעולם כולו.

כך מפארים השטרות הישראלים את המפעל הציוני, מיסדי ומעובדיו. דיוקנות של דמויות היסטוריות מעטרים את השטרות של רוב מדינות העולם. מדיניות בעלות היסטוריה קצירה יותר נהוגת לעטר את השטרות עם נופים מודחמים, בעלי חיים צבעוניים ועוד. השטרות של מדינת השולטן טוטאליטרי מפארים את השילט או את השלטון, או מعتبرים מסרים הרואים, כמו השטרות של עיראק תחת עולו של סדאם חוסיין וצפון קוריאה תחת שלטונו של קים-אייל-סונג ובנו קים-יונג-אייל. המסרים המועברים עשויים להיות שונים, אך מאפיין אחד תמיד יישאר: המסרים הרבים המועברים על גבי שטרות הם ברורים וחד-משמעותיים, נגילים לעין כל.

האומנם? אולי מסתתר בין עשרות אלפי השטרות שהונפקו לאורך ההיסטוריה המוניארית שטר אחד שאינו עונה על ההגדרות הנדרונות לעיל? שטר אחד וייחיד שנועד להסתיר מסרים? שטר אחד שנועד להוות חידה? קשה להאמין, אבל חוקר השטרות האוסטראלי הנודע פיטר סימס (Peter Symes) נבר וחופר והפלא מצל שטר אחד שנועד לבדוק למטרה זו: לא להעביר מסרים אלא דוקא להסתירם. שטר שהמותיבים העיקריים בו מובלעת ונסתרים מן העין. רק מי שמכיר היטב את סיפור הרקע מאחורי שטר זה יוכל את המשמעות. למבינים בלבד, אולי שטר מרונה...

לא נחיק אתכם עוד במתוח, חברי האספנאים, השטר המוזר הינו בערך 50 פרנק שהונפק בשנת 1992 על ידי הבנק המרכזי של צרפת (Banque de France), במסגרת סדרת השטרות האחרונות הנוקבים במטבע הלאומי הצרפתי, טרם המעבר לאירו (פ"ק 157).

בצד הפנים של השטר שבעשו העיקרי כחול, מופיע דיוקן של אנטואן דה סנט-אכזופרי (Antoine de Saint-Exupéry 1900-1944), טיס שנהל במהלך מלחמת העולם השנייה כטייס בחיל האוויר המלכותי. ברקע מופיעה מפה טופוגרפית של אירופה ואפריקה ובמרכזו הים התיכון, דה-ಗול לימים נשיאה של הרפובליקה החמישית. ברקע מופיעות שמות ביוטר מחייבים מיליון עותקים כולל עברית. בהשראתו הוקן מוחזור לילדים, בה מצא את מותו בנסיבות טטרם נודע, בקי"ץ 1944. גם השטר מעוטר על ידי מוטס סייר קל על רקע מדובר סהרה.

אולם, את סנט-אכזופרי כולנו מכירים מסיבה שונה לחלוון. את מכירם אותו כסופר פורה ומוחון שכתב ב-1943, לאחר שברח מצרפת הכבושה לנוו-ירוק, את אחד מספריו הילדים היפים והמרגשים ביותר שלו – נסיך הקטן (Le Petit Prince). הספר תרגם לשערות שפות ביוטר מחייבים מיליון עותקים כולל עברית. בהשראתו הוקן מוחזור לילדים, סרט מציר, סדרות טלוויזיה ואף אופרה, בשפות שונות.

במרכז הספר עומדות שתי דמויות: הטיס סנט-אכזופרי עצמו כשהוא תקוע באמצעות מדבר סהרה לאחר נחיתה אונס של מטוסו, יוצר מכוכב לכט אחר – נסיך קטן מסטראוד 6-612-B. למרות היותו "הייזר" מתואר הנסר כאילו הוא ילד רגיל מכדור הארץ שלנו, אבל בעלה ראייה מפוכחת מאד על החיים בכלל והיחסים בין ילדים ובוגרים בפרט. אחת מהנהחות היסוד של "נסיך הקטן" היא כי ילדים תופסים את

עמוד ראשי

ARTWORK CATALOG

אמנות

מטבעות העת החדשה ומדליות

שטרות ואמצאי תשומות

בולטים

עתיקות ומטבעות עתיקים

טלכרטים וכרטיסי חילוג

רכבי אספנות

עתים ומכתשי כתיבה

יננות וכחליל

נושאים שונים

מכירות פומביות קרובות

חפש

חיפוש מתקדם

רשימת עמותות ומועדונים

עמותת הנומיסטיקה בישראל

אגודת אספני טלכרט בישראל

מועדון הטע הישראלי

עמותת א.ב.ק.ה – נשק קר

לוד נחשים גדי שמעוני

מורשה רשות הטבע והגנים

057 - 2745552

gadish11.googlepages.com

חדשות Google

מאמרים נוספים

- [הכסף האבוד של מעצצת המטבע בפלשתינה](#)
- [מטבעות במשבר – משברים פיננסיים בעת החדשנה](#)
- [שטר בסיימון שאול](#)
- [מפעלי פרימזון הדפים כסף](#)

מהות החיים בצורה מציאותית יותר מבוגרים. מוסר ההשכל של הספר מכונס במשפט אחד בסוף פרק 11: "aux yeux avec le coeur, l'essentiel est invisible pour On" ובעברית "אין לראות דברים אלא בלב בלבד; כי הדברים החשובים סמויים מן העין". ואכן כך, כדי לפענה ולהבין את סודות השטר בערך 50 פרנק עם דיאקנו של סנט-אכזופרי, לאו דווקא צריך להסתכל עליי בעיניהם, כי המוטיבים העיקריים מילא מובלעים או מושתרים. מוטב שנבנית בשטר עם הלב,abo של יلد שקורא את הספר.

בצד הפנים מעל המספר הסידורי וגם בגב השטר ליד החתימות אנו רואים קטע של ציר של הנסיך הקטן, כשהוא עדין לעמוד על האסטרואיד שלו B-612. התמונה לקויה מהספר ולצד האמרה: "כל המבוגרים היו פעם ילדים, אבל מעטים זוכרים".

הציור מעל סימן המים, קרוב לказח העליון של צד הפנים של השטר, מסמל היטוב את מוסר ההשכל של הספר כי לילדים יש תפיסה טוביה יותר של מהות החיים, מאשר מבוגרים. אפילו אנו, המבוגרים, מסוגלים להבחין בציור של פיל שנבלע על ידי נחש (בואה קונסטרהקטור). אבל עם זה לא תם הטיפוס המרתתק מאחריו ציר זה.

מלבד היוטו טייס וסופר היה סנט-אכזופרי גם צייר ומאייר מוכשר. בספר הוא מתאר איך צייר בಗיל שנחש בואה שכרגע סיים לבלווע פיל. אבל הציורים המקוריים היה ניתן להבחין בפイル ותו לא. משך סנט-אכזופרי ב"נסיך הקטן", פרק 1: "האיתתי את יצירת המופת שלי לאנשים מבוגרים ושאלתי אם צייר מפחד אותם. תשובה שלהם הייתה: 'מדוע ציר לך'? מוכבע? אבל הציר שלי בכל לא היה של כובען כוונתי הייתה לציר נחש בואה כשהוא מעכל פיל שהה עתה תפס ובלע. אז ככה עשתית' עוד ציר, הפעם של הקרבאים של נחש בואה, רק כדי שמדוברים יבינה. הם תמיד זקנים להסבירו!". ובכן, מעצב השטר חסכו אותנו, המבוגרים, את המבוכה של אי-הבנתה פשר התמונה ולא עיטרוו עם הציור הראשון "מוסובר" של אנטואן בן השם, אלא עם גרסתו השנייה. עכשו מבינים?

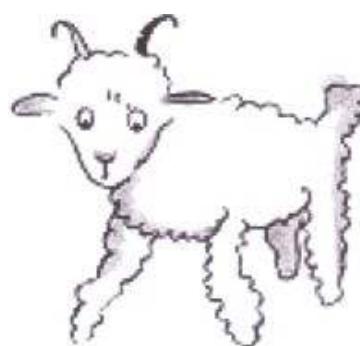

אולם, אם נזכה לאלוות את החידה הדגדולה בשטר נהיה זקנים למידה הרבה עוד יותר של דמיון כדי לעונחה ולהבין. אם נחזק את צד הפנים של השטר בחוויתנו – או תחת מנורה אולטרה-סגוללה – נראה שהוא מעלה הפראייקס ושלושת הספרות הראשונות של הספר הסידורי. "משהה" זהה מפנהו אותנו לפפרק 2 של "נסיך הקטן", לאחר נחיתת האнос של מטוסו של סנט-אכזופרי במדבר סהרה, שינה קצירה ומפגשו הריאון עם הנסיך מאסטרואיד B-612, שמייד דורש אנטואן לציר לו כבשה. הטיש המופתע נענה ומציין לנו כבשה: "הוא [הנסיך הקטן] הביט בעניין רב בציור שלו ואמר: 'לא, זו כבר חולה מאוד; ציר אחת אחרת! איז צירתי עוד אחת. החבר החדש התעכבר מעט ואמר: 'אתה לא רואה שזה תיש, לא כבשה? יש לו קרנפים! איז שוב צירתי כבשה, אך גם זו נדחתה. 'זו זקנה מדי, אני רוצה כבשה שתחיה עוד הרבה זמן.' בינוויים פקעה סבלנות, כי היה עלי לפפרק באופן דחוף את המנוח של המתו. איז קישקשתי מהר עוד ציר והסבירתי לנשי: 'זו קוספה, הכבשה שביקשת בפנים. הופתעת לראות את פניו מאירות. זה בדיק מה שרצית!'".

למרות העובדה מבוגרים ולא ילדים, מתכוני השטר הבינו את הרمز של אנטואן וידיו החודש מאסטרואיד B-612 וציריו מעלה הפראייקס את ה"טייש בעל הקרןין" שציר סנט-אכזופרי ונדהה בביטחון פנים על ידי הנסיך... בדי לבני הפעם הרמז ברור ולקוח ממօר ההשכל של הספר כלו: "...הדברים החשובים סמויים מן העין".

שני הציורים, הנראה של הנחש שבלווע פיל והבלתי נראתה של ה"טייש בעל הקרןין", מהווים חידושים מרענן בתכנון ועיצוב שטרות. מתכוני ומעצב השטר הוכיחו כי לא בהכרח חייב שטר להעביר מסר ברור וחד-משמעות לציבור המשתמשים, ובהחלט יש גם מקום לשטרות בעלי מסר מובלע או נסתר.

עבורנו, אספני נומיסטיקה, מסמל השטר של 50 פרנק עם דיאקנו של אנטואן סנט-אכזופרי היבט נוסף: את הפריטים שאנו אסופים לאו דווקא חייבים לראות עם העיניים, אלא דווקא עם הלב!

פורסם לראשונה בעליון עמותת הנומיסטיקה בישראל.

תגובה
נושא התגובה
תאריך ושעה

16/10/2008 18:25
03/10/2008 19:22

שם
תומר ג
חי

נושא התגובה

2. [שטר 50 פרנק](#)
1. [השטר בעל המסר החבוי](#)